Kyoto Protokülü'nün temelini teşkil eden karbon ticaretinin iklim değişikliğine karşı etkili bir mücadele olup olmadığı tartışılıyor

İklim değişikliğine piyasa çözüm mü?

İngiltere'de bazı sağlık hizmeti veren tesisler ve üniversiteler binlerce sterlin ödeyerek permi satın almak zorunda kalırken; BP, Esso, Shell gibi devler permi satarak milyonlarca sterlin gelir elde etmişlerdir. Bu çarpıklık o boyutlara gelmiştir ki, meşhur 'kirleten öder' prensibinin neredeyse 'kirleten kazanır' haline dönüştüğü dillendirilmektedir.

Nilgün ERCAN
Kimya Mühendisi

Günümüzde, dünyada Kyoto Protokolü'nün 2008-2012 yılları arasında tamamlanacak olan ilk evresi sonrasındaki döneme ilişkin hazırlıklar ve görüşmeler yapılmakta; diğer yandan Kyoto Protokolü'nün temelini teşkil eden ve geniş anlamda **"karbon ticareti"** olarak tanımlayabileceğimiz piyasa mekanizmalarının iklim değişikliğine karşı gerçek ve yeterli bir önlem olup olmadığı konusundaki tartışmalar süregelmektedir. Özellikle ülkemizde iklim değişikliğinin önlenmesi konusunu Kyoto Protokolü ile özdeşleştirerek ele almanın oldukça yaygın bir alışkanlık olduğu düşünülürse; söz konusu Protokol'ün önlem olarak getirdiği mekanizmaların gidişatı konusunda dünyada yapılan tartışmaların üzerinde durmak yararlı olacaktır.

Kyoto ve ticari mekanizmalar

Kyoto Protokolü, Ek-B ülkeleri olarak yer alan 38 sanayileşmiş ülkenin sera gazı emisyonlarını 2012'ye kadar 1990 yılındaki seviyelerinin ortalama olarak en az yüzde 5.2 altına düşürmelerini zorunlu kılmaktadır. AB yüzde 8'lik bir azaltma hedefini taahhüt etmiştir. Ancak sanayileşmiş ülkelere **"esneklik mekanizması"** adı altında bazı kaçamak yollar tanınmıştır. Protokol'deki yükümlülüklerini yerine getiremeyecek ülkeler, 3 türlü ticari mekanizmadan yararlanarak bu durumlarını telafi edebileceklerdir:

- Emisyon ticareti mekanizması altında, sanayileşmiş ülkeler emisyon limitlerine göre fazla permisi olan ülkelerden emisyon hakkı satın alabileceklerdir.

- Temiz Kalkınma Mekanizması (TKM) altında, gelişmiş ülkeler herhangi bir emisyon sınırlaması olmayan azgelişmiş ülkelerde yapılacak projelerle kendi hedeflerine ulaşılmasını sağlayacak sertifikalı emisyon azaltımı (SEA/CER-certified emission reduction) elde edebilecektir. Bu yöntemin gelişmiş ülkelerin daha düşük maliyetli yatırım yapmalarına olanak sağlamasının yanı sıra, gelişmekte olan ülkelere yeni yatırım, çevre ve teknolojik açıdan yarar getirdiği savunulmaktadır.

- Ortak Yürütme (OY) Projeleri ise sanayileşmiş Ek-B ülkeleri arasında uygulanacak projeler olup, ağırlıklı olarak geçiş ekonomisi ülkelerinin ev sahipliği yapması beklenen projelerdir.

Bir tür özelleştirme

İklim değişikliğini önlemek amacıyla sera gazı salımlarını azaltmak için piyasa mekanizmalarının devreye sokulmasına karşı çıkan kesimler ciddiye alınması gereken birçok gerekçe ileri sürmektedir:

- Karbon ticareti sisteminin gerisinde kapitalizmin her şeyi metaya indirgeme anlayışı yatmaktadır. Firmalara verilen tahsisler, bir başka açıdan **"kirletme (emisyon) hakkı"** anlamına gelmekte olup, alınıp satılabilen bu tahsisler ile dünyanın karbon çevrim kapasitesi bir bakıma özelleştirilmektedir.

Kyoto Protokolü'nün kurallarını belirleyen 2001 tarihli Marakeş Anlaşması'nda, **"Protokol, Ek-1'de yer alan taraflara emisyonlara ilişkin herhangi bir hak, sahiplik veya yetki yaratmamakta veya vermemektedir"** ifadesi yer almaktadır. Benzer şekilde 2005 yılında oluşturulan AB Emisyon Ticareti Sistemi'nde de (ETS) bir mülkiyet hakkının söz konusu olmadığı, özel bir düzenleme altında permi sistemi oluşturulduğu belirtilmektedir.

Ancak bu yaklaşıma karşılık, emisyon ticaretine eleştirel bakan kesimlerin haklı olarak işaret ettikleri gibi, Kyoto Protokolü'nün ilk evresinde emisyon ticareti sistemi ile sanayileşmiş ülkelere ve sera gazı salan şirketlere belirli koşullarda yerkürenin karbon çevrim kapasitesi tahsis edilmiş olup; Kyoto Protokolü ve AB ETS milyarlarca dolar değerinde, ticareti yapılabilen hak ve kıymet yaratmaktadır.

Örneğin Price-Waterhouse Coopers adlı denetim-danışmanlık şirketinin bir analizinde şöyle bir yorumlama yapılmaktadır:

"Karbondioksit emisyonlarının ticaretinin yapılması, patentler, telif hakları, lisans hakları, ticari ve endüstriyel marka haklarının transferi ile eşdeğerdir."

Dünya Bankası eski baş ekonomistlerinden **Nicholas Stern** şunu söylemektedir:

"Emisyon ticaretinin temeli, sera gazı salımı yapanlara mülkiyet hakkı vermek, daha sonra bunların ticaretinin yapılmasına müsaade etmektir."

Teksas Üniversitesi Hukuk Okulu'ndan bir uzmana göre ise, emisyon ticareti sistemi, salım yapan bir kuruluşu/tesisi sadece hukuki olarak emisyonlarını belirli bir limitin altına düşürmekle yükümlü kılmamaktadır; aynı zamanda ona söz konusu limite kadar sera gazı salma hakkı da vermektedir.

Belki de en dikkat çekici görüşlerden biri Indiana Üniversitesi'nden Hukuk Profesörü **Daniel Cole**'un görüşüdür. Cole, hükümetlerin ticareti yapılabilir kirlilik permileri tahsis etmesinin, kamuya ait olan atmosferin kullanımının özel gruplara/taraflara verilmesi sonucunda **"sınırlı bir özelleştirme türü"** olduğu düşüncesindedir.

Piyasa açmazı

Kyoto Protokolü'nü şekillendirenler, ticari mekanizmaların klasik **"kural koy ve denetle"** yöntemine göre daha düşük maliyetli ve daha etkin bir sistem oluşturacağı iddiasında olmuşlardır. Ancak bu ticaretin yapılabilirliği için gerekli altyapı, koşullar olup olmadığı tartışmalıdır. Bu konuda Kyoto öncesinde kirlilik ticareti konusunda tek örnek olan ABD'nin deneyimleri de çok eleştiri almaktadır; kısa dönemli maliyetleri azalttığı buna karşılık **"hakkaniyet"** konusunda birçok soru ortaya çıkardığı, dikkatleri kirlilik azaltımından uzaklaştırdığı, klasik önlemlerle kıyaslandığında yeni teknolojilerin geliştirilmesine daha az olanak sağladığı yönünde birçok eleştiri yapılmaktadır.

Kim kazanıyor?

Sera gazı emisyonlarını azaltmak ve iklim değişikliğini önlemek üzere geliştirilen karbon ticareti yöntemi, gerçek emisyon miktarlarının üzerinde verilen tahsisler ve tahsislerin ülkeler içinde dağıtımı sonucunda, bugün tirajikomik bir şekilde en fazla sera gazı salımı yapan büyük şirketlerin önemli kazançlar sağladığı bir sistem haline dönüşmüştür.

Openeurope adlı, liberal uygulamalardan yana bir düşünce kuruluşunun Ağustos 2007'de yayınlanan bir çalışmasında, AB ETS'nin 2005 yı-

lında başlayan birinci fazının ilk yıllarında elde edilen sonuçların sistemin çalışmadığını gösterdiği açıkça belirtilmektedir. AB'nin iklim değişikliğine karşı alınacak önlemler açısından öncü olduğunun her fırsatta dile getirilmesine rağmen, ülkelere gerçek emisyonları ile karşılaştırıldığında fazla tahsis yapıldığından, ülkeler içinde de bu tahsislerin hükümetler tarafından en fazla lobi yapan, genellikle en fazla sera gazı emisyonu olan şirketlere dağıtıldığından, ülkeler arasında farklı kriterler kullanılması sonucunda emisyon limitlerini daha sıkı tutan ülkelerden gevşek tutan ülkelere kaynak transferi olduğundan söz edilmektedir. ETS'nin 2008-2012 yıllarını kapsayacak ikinci fazında bazı düzeltmeler olacağının beklendiği belirtilmekle birlikte sorunların bir kısmının daha derin ve yapısal olduğu da ifade edilmektedir.

Tablo-1'den de görüleceği üzere, İngiltere'de bazı sağlık hizmeti veren tesisler, üniversiteler binlerce sterlin ödeyerek permi satın almak zorunda kalırken; BP, Esso, Shell gibi devler permi satarak milyonlarca sterlin gelir elde etmişlerdir. Bu çarpıklık o boyutlara gelmiştir ki, meşhur **"kirleten öder"** prensibinin neredeyse **"kirleten kazanır"** haline dönüştüğü dillendirilmektedir.

Sera gazı emisyonlarını azaltmak ve iklim değişikliğini önlemek üzere geliştirilen karbon ticareti yöntemi, gerçek emisyon miktarlarının üzerinde verilen tahsisler ve tahsislerin ülkeler içinde dağıtımı sonucunda, bugün tirajikomik bir şekilde en fazla sera gazı salımı yapan büyük şirketlerin önemli kazançlar sağladığı bir sistem haline dönüşmüştür.

Yaşamsal-lüks emisyon ayrımı

Ticari mekanizmaların temeli, hangi kaynaktan çıkarsa çıksın 1 ton karbondioksitin dünyanın herhangi bir yerinde azaltılmasının iklim açısından aynı sonucu vereceği görüşüne dayanmaktadır. Örneğin, Japonya'da karbondioksiti 1 ton azaltmak daha yüksek maliyetli, buna karşılık bir başka ülkede daha düşük maliyetli olabilir. Bu durumda diğer ülkede azaltmak maliyet açısından daha uygun olacaktır. Ancak bu yaklaşıma karşı görüşler gelmektedir. Sera gazları atmosferik etkileri açısından her yerde aynıdır; ancak bunların teknolojik ve politik olarak aynı olduğunu söylemek mümkün müdür? Hindistan Bilim ve Çevre Merkezi'nden araştırmacılar, 1990'larda insanlar için yaşamsal olan emisyonlarla lüks olarak kabul edilmesi gereken emisyonlar arasında ayırım yapmışlardır. Bir ülkenin yaşamsal emisyonu ile lüks sayılacak emisyonun **"karbon piyasasında"** aynı mütalaa edilmesi mümkün müdür? Zorunlu emisyonlarla lüks emisyonları eşit gören ve dünyanın karbon çevrim kapasitesini özelleştiren anlayış bu şekilde çok önemli **"politik çelişkileri"** yok saymaktadır.

Diğer yandan emisyon azaltma yöntemleri de birbirinden farklı olabilmektedir. Bu mekanizmalar ticari açıdan kısa vadede getirisi olan, düşük maliyetli teknik önlemlerle, sera gazı azaltımı için uzun vadede çok daha yararlı olacak, köklü teknolojik değişiklikler arasında bir ayırım yapılmasına olanak vermemekte; bu şekilde daha düşük maliyetli, kısa vadeli önlemleri öne çıkarmaktadır.

Şirketler genellikle başlangıçta maliyeti en düşük önlemleri almaktadır. Ancak bu önlemler uzun vadede iklimi korumak için en yararlı ve sürdürülebilirliği olan girişimler anlamına gelmemektedir. Bu yöntemlerle teknolojik yenilenmeler de yeterince sağlanamamaktadır. Özel sektörün de giderek kabul ettiği gibi emisyon ticareti düşük karbon teknolojilerine yönelik Ar-Ge ve yatırımlar için yeterli teşvik ve fiyat sinyallerini sağlamamaktadır. Örneğin, Ernst&Young adlı danışmanlık şirketinin enerji direktörü Mayıs 2006'da, AB ETS'nin karbon azaltım teknolojilerine yeterli yatırım yapılmasını cesaretlendirmediğini belirtmektedir.

Envanterlerde belirsizlik

Karbon ticareti esas itibariyle rakamlandırılması gereken bir konudur. Bu nedenle de ölçümler ve emisyon envanterleri karbon ticaretinin uygulanmasında önemli bir husustur. Ancak bu konuda, sanayileşmiş ülkeler dahil birçok ülkede gerekli altyapı olduğu kuşkuludur. **"Carbon Trading"** adlı yayında aktarıldığına göre, bir araştırmada ulusal enerji sistemleri tarafından yayımlanan sera gazı emisyon miktarlarındaki belirsizlik +/- yüzde 10-30 arasında değişmekte, bir başka araştırma ise toplam sera gazı emisyonlarındaki belirsizliğin bazı seçilmiş sanayileşmiş ülkeler için yüzde 4-21 arasında olduğunu göstermektedir. Aynı yayına göre, HİDP ülke envanteri kılavuzları belirsizliklerin elektrik üretiminde ve çimento, gübre üretimi dahil endüstriyel işlemlerde yüzde 10, arazi kullanımı değişimi ve ormancılıkta yüzde 60'lara vardığını hesaplamaktadır. Metan gibi diğer sera gazları açısından bakıldığında yine, hatta daha yüksek belirsizlik oranlarına ulaşılmaktadır. Sonuç olarak Kyoto Protokolü'nde yer alan indirim yükümlülüklerinin oranı dikkate alındığında bu belirsizlik oranlarının söz konusu yükümlülüklere uyulup uyulmadığını göstermek için çok büyük olduğu görülmektedir. New Scientist'in 2006 yılındaki bir makalesine göre, Küresel Atmosfer İzleme (GAW) üyesi bilim adamları yaptıkları bazı ölçümlerde özellikle İngiltere, Fransa gibi ülkelerde metan emisyonlarının düşük tutulduğuna dair bulgulara ulaştıklarını belirterek, bilgiye erişimin serbest olduğu bir küresel sera gazı izleme ağının oluşması gerektiğini, ancak o zaman kimin ne kadar sera gazı saldığına ve Kyoto hedeflerine ulaşıp ulaşmadığına dair bağımsız hesaplamaların yapılabileceğine işaret etmektedir.

Ayrıca sera gazı emisyonlarının izlenmesini ABD'de daha önce yapılan kükürtdioksit ölçümleri ile kıyaslamak da doğru değildir. Örneğin ABD'de kükürtdioksit programı için birkaç bin tesiste ölçüm yapmak gerekirken, kapsamlı bir karbon ticaretine baz teşkil etmesi için yüzbinlerce endüstriyel kaynağın izlenmesi gerekecektir. Ayrıca ABD'nin Asit Yağmuru programı kapsamındaki izleme çalışmalarını merkezi bir yapı ile kontrol etmesine karşılık AB'nin sera gazı emisyon belirleme faaliyetlerinin üye ülkeler arasında büyük farklılık gösterdiği de görülmektedir.

Temiz Kalkınma Mekanizması'nda soru işaretleri

Suistimale son derece açık bir konu da, TKM uygulamalarında SEA almak için gerekli olan **"katkı (additionality)"** kuralını sağlayabilmektir. Çevresel katkı açısından TKM'ye konu olan proje ile baz senaryoya göre daha az sera gazı salınacağının, ayrıca finansal açıdan karbon kredileri olmaksızın söz konusu projenin ticari olarak yapılabilir olmayacağının gösterilmesi beklenmektedir. Ancak bu yöntem ile milyarlarca doların, her durumda zaten inşa edilecek olan kimya, kömür, petrol şirketlerinin kasasına gittiği belirtilmekte, bu mekanizma kapsamında gerçekten sera gazı azaltımına karşılık gelen projelerin kabul edilmemesi, buna karşılık karbon yoğunluğu yüksek olan projelerin onay görmesinin mümkün olduğu kabul edilmektedir.

Stanford Üniversitesi'nden bir uzman, gelişmekte olan ülkelerdeki projelerden TKM yoluyla elde edilen ve **"emisyon azaltımı"**na karşılık geldiği varsayılan kredilerin önemli bölümünün gerçek bir sera gazı azaltımına karşılık gelmediğini, etkin çalıştığı iddia edilen piyasa yöntemleri yerine uluslararası fonlar aracılığıyla emisyon azaltımına gidilseydi milyarlarca pound tasarruf edilebileceğini belirtmektedir.

Tablo-1 İngiltere'de permi satın alan ve satan kuruluşlardan örnekler

Kuruluş	CO2 tahsis azlığı (veya fazlalığı)	Tahmini bedel (2005 yılı ort.18.2 Euro/ton)
Quenn Elizabeth Tıp Merkezi, Birmingham	7.500 ton (satınaldı)	- 93.000 Sterling
Russels Hall Hastanesi, Dudley	6.000 ton (satınaldı)	-72.000 Sterling
St. James Hastanesi, Leeds	5.000 ton (satınaldı)	- 62.000 Sterling
Manchester Üniversitesi	7.400 ton (satınaldı)	- 92.500 Sterling
BP Oil	1.400.000 ton (sattı)	+ 17.900.000 Sterling
Esso	820.000 ton (sattı)	+10.200.000 Sterling
Shell	1.600.000 ton (sattı)	+ 20.700.000 Sterling

**BP, Shell ve Esso için rakamlar tüm AB bölgesi için verilmiştir.*

Kaynak: *-"The high price of hot air: Why the EU Emission Trading Scheme is an environmental and economic failure" OpenEurope, 2006*

The Guardian'da yayımlanan bir makalede, uzmanların tahminlerine göre, Kyoto'ya taraf olan belli başlı sanayileşmiş ülkelerin emisyon azaltım yükümlülüklerinin neredeyse üçte ikisinin, kendi ekonomilerini karbondan arındırmakla değil, dışarıdan karbon kredisi satın alınması yoluyla karşılanmasının mümkün olduğu ifade edilmektedir. SEA'lara talep ağırlıkla AB ve Japonya'dan gelmektedir. Kısa bir zaman sonra Avustralya ve Kanada'nın önemli alıcılar olması beklenmektedir. ABD, söz konusu uygulamalara geçmesi halinde doğal olarak en büyük tek pazar olacaktır.

Yoksullara çıkış yok

HİDP II. Çalışma Grubu'nun Dördüncü Değerlendirme Raporu'na yönelik çalışmasında yer verilen bazı öngörülere göre, Afrika düşük uyum kapasitesi nedeniyle büyük olasılıkla iklim değişikliğinden en çok zarar gören kıta olacak; su kıtlığı, tarımsal üretkenlikteki ve gıda güvenliğindeki azalma sonucu hastalıklara maruz kalma ve insan sağlığı konusundaki riskler artacaktır. Güney, Güneydoğu ve Doğu Asya'da 2050'ye kadar yaklaşık 1 milyar kişinin su kıtlığı, tarımsal üretkenlik, sel, kuraklık, deniz seviyesinde yükselme, kolera vb. risklerle karşı karşıya kalacağı, Latin Amerika'da biyolojik çeşitliliğin azalması, su kıtlığı, su seviyesinin yükselmesi riski ile karşılaşılacağı tahmin edilmektedir. Aynı çalışmada dünyanın diğer bölgelerine ilişkin olası risklere de yer verilmiştir. Bu anlamda iklim değişikliğine ve etkilerine karşı mücadele ciddiye alınması ve zaman kaybedilmemesi gereken bir konudur.

İklim değişikliği, nedenleri ve etkileriyle birlikte düşünüldüğünde; uluslararası ve ulusal ölçekte enerji, sanayi, çevre, sağlık, tarım, göç olgusu gibi ekonomik ve sosyal yönleri olan, kaçınılmaz olarak dünyanın yoksulları için ağır sosyal sorunlar yaratacak bir olgudur. Bu nedenle, tam da küresel boyutta sosyal ve siyasal yönleriyle birlikte bir bütün halinde düşünülmesi gerekirken, neoliberal politikaların hakimiyeti sonucunda bu konuya da piyasa anlayışı ile yaklaşılmaktadır. Piyasa anlayışı dikkatleri esas sorundan uzaklaştırmakta, konu ticari bir iş ve kazanç meselesi haline dönüşmekte, çözüm üretilmesi yerine zaman kaybedilmekte ve sorunlar ağırlaşmaktadır.

İklim değişikliği, nedenleri ve etkileriyle birlikte düşünüldüğünde; uluslararası ve ulusal ölçekte enerji, sanayi, çevre, sağlık, tarım, göç olgusu gibi ekonomik ve sosyal yönleri olan, kaçınılmaz olarak dünyanın yoksulları için ağır sosyal sorunlar yaratacak bir olgudur. Bu nedenle, tam da küresel boyutta sosyal ve siyasal yönleriyle birlikte bir bütün halinde düşünülmesi gerekirken, neoliberal politikaların hakimiyeti sonucunda bu konuya da piyasa anlayışı ile yaklaşılmaktadır.

İklim değişikliğinin önlenmesi ve etkilerinin azaltılması konusunda,

- Uluslararası alanda gelişmiş ülkelerle azgelişmiş ülkeler arasındaki çelişkilerin siyasal bir zeminde çözümüne yönelik arayışlar olmadan ve hakkaniyete dayalı bir sistem oluşturulmadan,
- Ulusal alanda da konunun sosyal yönünü kavrayan; merkezi, kapsamlı, bütünlüklü ve demokratik bir planlama olmadan çözüme yaklaşılması mümkün görünmemektedir. ■

Kaynaklar

- L. Lohmann, Carbon Trading, a critical conversation on climate change, privatisation and power, Development dialogue, Eylül 2006

- Stern Review, What is the Economics of Climate Change, Discussion Paper, 31.1.2006

- Daniel H.Cole, Pollution and Property, Cambridge Unicersity College, 2002, s.45-48, 85-86

- Openeurope,

- The high price of hot air: Why the EU Emission Trading Scheme is an environmental and economic failure, 2006

- Europe's Dirty Secret: Why tje EU Emission Trading Scheme isn't working, Ağustos 2007

- Lessons from the European Emission Trading Scheme, Summary by J.Kill, FERN, 28 Eylül 2007

*- **"Kyoto promises are nothing but hot air"** , NewScientist.com news service, 22.06.2006*

*- P.McCully, **"Discredited Strategy"**, The Guardian, 21 Mayıs 2008*

- M.W. Wara ve David G. Victor, A Realistic Policy on International Carbon Offsets, Stanford University, Working Paper 74, Nisan 2008

- The Working Group II contribution to the IPCC Fourth Assessment Report, 2007, www.ipcc-wg2.org

Hükümetin Kyoto'ya bakışı

Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'ne (BM İDÇS) Yönelik Kyoto Protokolü'ne Katılınmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı geçtiğimiz Haziran ve Temmuz ayları içinde TBMM Çevre, AB Uyum ve Dışişleri komisyonlarında görüşülerek gündeme alınmıştır. Hükümet'in Meclis'e gönderdiği Kanun Tasarısı'nın Gerekçesi'nde Türkiye'nin Kyoto Protokolü'ne taraf olmasının sağlayacağı katkılar konusunda sıralanan bazı noktalar şöyledir:

- Ülkemizin BM'nin saygın bir üyesi olarak Protokol'e taraf olmasının uluslararası gündemin en öncelikli ve acil sorunlarından biri haline gelen iklim değişikliği ile mücadele konusundaki kararlılığını ve uluslararası toplumun güvenilir bir ülkesi olduğunu göstereceği.
- Protokol'e taraf olan Türkiye'nin, hemen hepsi Protokol'e de taraf olan İDÇS'ne taraf ülkeler nezdindeki itibarının ve 2012 sonrasına ilişkin müzakerelerde ağırlığının artacağı, 2012 sonrasının şekillenmesinde ülkemizin kendi özgün koşullarını daha iyi müzakere edebileceği.
- Kyoto Protokolü kapsamındaki uluslararası rejime katılacağımız için özel sektörde sera gazı azaltımı için yapılabilecek projelerin daha kolay teşvik edilebileceği ve özellikle uzun vadede başta enerji güvenliği olmak üzere ülke ekonomisine katkı sağlanabileceği.
- Kyoto Protokolü'nün AB müktesebatının bir parçası olması dolayısıyla, AB'nin Protokolün yerini alacak yeni anlaşmayı da müktesebatına dahil edeceği, dolayısıyla AB'nin ülkemizin Protokole taraf olarak geleceğe yönelik hazırlıklarını bir an önce başlatmasını istediği.

- Ülkemizin Kyoto Protokolü'ne taraf olması halinde AB ile iklim değişikliği ve mücadele ve uyum konularında ve AB müktesebatına uyum bağlamında işbirliği olanaklarını geliştireceği.

Ancak en dikkat çekici olan **"katkı"** şudur:

"İklim değişikliğinin, BM'nin öncelikli konularından biri haline geldiği, hatta BM Güvenlik Konseyi'nin gündemine alındığı bir dönemde, Kyoto Protokolü'ne taraf olmuş bir Türkiye'nin, kısa vadede en önemli dış politika hedefi olan BM Güvenlik Konseyi 2009-2010 dönemi Geçici Üyeliği için Ekim 2008'de BM 63. Genel Kurulu'nda yapılacak seçimler öncesinde çok önemli bir avantaj elde edecektir."

Bu tip gerekçeler, Hükümet'in Kyoto Protokolü'ne taraf olma konusundaki kararının pek de **"iklim değişikliği"** sorunu üzerine odaklı olmadığı, başka niyet ve kaygıların öne çıktığı kanısını uyandırmaktadır.

Basına yansıyan bilgilere göre, Tasarı'nın TBMM Çevre Komisyonu'nda görüşülmesi sırasında Dışişleri Bakanlığı, AB Genel Sekreterliği, Çevre ve Orman Bakanlığı temsilcileri Kyoto Protokolü'nün onaylanması için olumlu görüş bildirirken, Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) farklı bir bakış açısı sergilemiştir. Türkiye'nin emisyon artışının devam etmesinin kaçınılmaz olduğuna; çevre alanında AB'nin taraf olduğu, ancak Türkiye'nin onaylamakta çekincesi olan birçok uluslararası sözleşme bulunduğuna dikkat çeken DPT, Kyoto Protokolü'ne taraf olunmasının AB'ye tam üyelik sürecinde öncelikli bir konu olmadığı yönünde değerlendirme yapıldığını; ülkemizin özel şartlarının sağlayacağı muhtemel esneklikler tamamlanmadan, emisyon azaltımının sektörler ve genel olarak Türkiye ekonomisine etkisi ortaya konmadan Protokol'e taraf olunmasının zamanlama olarak yerinde olmadığını belirtmiştir.

Kuşkusuz ki **"kalkınma ihtiyacı"** gerekçesiyle, doğal kaynaklarımızın yağmalanmasını, verimi düşük üretim süreçlerini, yönetim sorunlarını, denetimsizliği ve bu durumun sorgulanmadan olduğu gibi devam etmesini savunmak mümkün değildir. Diğer yandan Türkiye'nin sera gazı emisyonlarının azaltımına yönelik, özellikle iklim değişikliğinin etkilerine karşı bir program ve eylem planının olup olmadığı; uyum konusunda yapılması gereken çalışmalar; maliyetleri; Kyoto Protokolü'ne taraf olmadan önce ön hazırlıklarını yeterince yapıp yapmadığı gibi açığa kavuşturulması gereken önemli konular bulunmaktadır.■